

Νεοελληνικός Διαφωτισμός – Δάσκαλοι του Γένους

Από τον 18ο αιώνα και μετά, μαζί με την οικονομική ανάπτυξη των Ελλήνων άρχισε και η πνευματική τους αφύπνιση. Πολλοί Έλληνες έμποροι, όπως και μορφωμένοι Έλληνες του εξωτερικού, έρχονταν σε επαφή με τον Διαφωτισμό και συγκινούνταν από τις ιδέες του. Δημιουργήθηκε έτσι ο **Νεοελληνικός Διαφωτισμός**.

Οι Έλληνες διαφωτιστές δυνάμωσαν την επαναστατική διάθεση των ραγιάδων, βοηθώντας τους να συνειδητοποιήσουν πως ο *ορθός λόγος* και η *μόρφωση* μπορούσαν να τους απελευθερώσουν όχι μόνον από τους Τούρκους αλλά ταυτόχρονα και από την αμάθεια και τις κοινωνικές αδικίες.

Θαύμαζαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και προσπαθούσαν να μεταφέρουν και στους υπόδουλους Έλληνες την νοσταλγία για την αρχαία ελληνική δόξα. Φρόντιζαν όσο μπορούσαν για την ίδρυση και λειτουργία σχολείων στον ελληνικό χώρο.

Σχολική τάξη, Τελευταία περίοδος της Τουρκοκρατίας

Τις ιδέες αυτές, όμως, δεν τις υποστήριζαν όλοι οι Έλληνες. Συντηρητικοί λόγιοι που συνδέονταν με την Εκκλησία απέρριπταν τον Διαφωτισμό και διακήρυτταν πως η κατάσταση θα πρέπει να παραμείνει ίδια. Όπως έλεγαν: *“Ο κόσμος δεν πρέπει να αλλάξει! Δεν το θέλει ο Θεός!”*...

Ωστόσο, υπήρξαν και κληρικοί που είχαν αντίθετη άποψη και αφιέρωσαν την ζωή τους στην αφύπνιση του Γένους και την μόρφωση των υπόδουλων ραγιάδων.

Σημαντικοί εκπρόσωποι του ελληνικού διαφωτισμού υπήρξαν ο **Αδαμάντιος Κοραΐς**, ο **Ρήγας Βελεστινλής (Φεραίος)**, ο **Κωνσταντίνος Κούμας**, ο **Ευγένιος Βούλγαρης**, ο **Νεόφυτος Βάμβας**, ο **Νεόφυτος Δούκας**, ο **Άνθιμος Γαζής**, ο **Θεόφιλος Καΐρης**, και αρκετοί άλλοι.

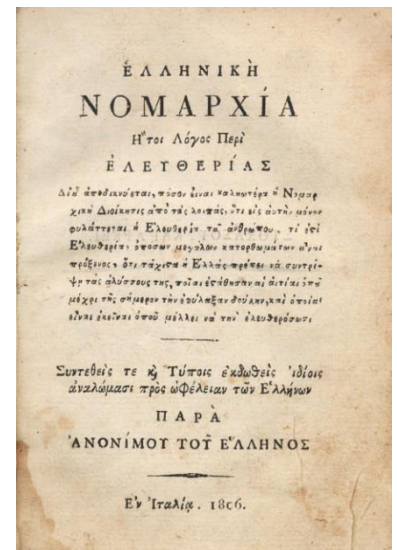
Οι μορφωμένοι Έλληνες οι οποίοι, με την προφορική διδασκαλία τους ή με τα κείμενα τους, βοήθησαν να καλλιεργηθεί η ελληνική παιδεία κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ονομάζονται **Δάσκαλοι του Γένους**.

Το 1806 τυπώθηκε στην Ιταλία η *«Ελληνική Νομαρχία»* (άγνωστου συγγραφέα), το σημαντικότερο κείμενο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Ο συγγραφέας της Ελληνικής Νομαρχίας προσπαθεί να πείσει τους Έλληνες να στηριχθούν στις δικές τους μόνο δυνάμεις, προκειμένου να αποτινάξουν τον τουρκικό ζυγό και να φτιάξουν ένα νέο κράτος στο οποίο θα κυριαρχούν η ελευθερία, η ισότητα και η δικαιοσύνη των νόμων.

Οι Δάσκαλοι του Γένους βοήθησαν στην ανάπτυξη του Φιλελληνισμού στην Ευρώπη, όπως επίσης και στην ιδεολογική προετοιμασία της Επανάστασης του 1821.

Ξεχωριστή προσωπικότητα αποτέλεσε ο **Κοσμάς ο Αιτωλός**: Εχθρικός απέναντι στον διαφωτισμό και την κοσμική μόρφωση, προσπαθούσε με τα κηρύγματά του να καλλιεργήσει εθνική και θρησκευτική συνείδηση στους υπόδουλους Έλληνες. Για τον σκοπό αυτόν, περιόδευε στην ελληνική ύπαιθρο και ίδρυε σχολεία, στα οποία διδασκόταν η **ορθόδοξη πίστη** και η **ελληνική γλώσσα** ("η γλώσσα των ευαγγελίων", όπως έλεγε).

Από το σχολικό βιβλίο:

1. Διαβάζουμε από τις «Πηγές» (σελ. 54)
 - την Πηγή 2 (ένα μικρό –όμως όχι και αντιπροσωπευτικό– απόσπασμα από την "Ελληνική Νομαρχία"), και
 - την Πηγή 3 (ομιλία του Κοσμά του Αιτωλού για την αναγκαιότητα των χριστιανικών σχολείων).
2. Βλέπουμε (σελ. 56) τους κυριότερους εκπροσώπους του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποιοι παράγοντες βοήθησαν στην ανάπτυξη του κινήματος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού;
2. Ποιες ιδέες υποστήριζε το κίνημα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού ;
3. Ποιοι ήταν αντίθετοι με τις αρχές του Διαφωτισμού, και γιατί;
4. Ποιο είναι το σημαντικότερο κείμενο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού; Πότε γράφτηκε και για ποιον σκοπό; Γιατί νομίζετε πως μπορεί να έμεινε άγνωστος ο συγγραφέας του;
5. α. "Δεν σκεπάζει ο πλούσιος τις ανομίες του με τον χρυσό; Δεν χάνει ο πτωχός τα δικά του εξαιτίας της έλλειψης του χρυσού; Γιατί ο ένας να ονομάζεται δούλος και ο άλλος κύριος; Γιατί ο πλούσιος να τρώει, να πίνει, να κοιμάται, να ξεφαντώνει, να μην κοπιάζει και να ορίζει, και ο πτωχός να είναι υποταγμένος, να δουλεύει πάντοτε, να κοιμάται καταγής, να διψά και να πεινά;"

β. "Ο δούλος αδέλφια μου, δεν γίνεται ποτέ ελεύθερος, αν δεν γνωρίσει τι είναι η ελευθερία και όποιος αγνοεί τι είναι η ελευθερία αγνοεί το είναι του. Ο δούλος, πιστέψτε με αδέλφια, ποτέ δεν σκέφτεται ότι είναι όμοιος με τον κύριο του, αλλά είναι σχεδόν βέβαιος ότι αυτός πρέπει να είναι δούλος και εκείνος κύριος. Αλλά πόσες φορές πρέπει να πω ότι η Ελευθερία είναι πιο αναγκαία και από την ίδια τη ζωή για τον άνθρωπο".

Τα δύο παραπάνω αποσπάσματα είναι από την "Ελληνική Νομαρχία".

- α. Τι καταγγέλλει στο πρώτο απόσπασμα ο συγγραφέας ;
- β. Ποια αξία προβάλλει στο δεύτερο κείμενο; Τι λέει πως πιστεύει ο δούλος για τον εαυτό του, και γιατί ;

